

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ. II. 202.

II. ÉVF.

A. SZERZŐMŰV. SOROZAT.

24. SZÁM.

OLVASD EL, ÓRIZD MEG ÉS GYŪJTSD KÖNYVTÁRBA!

A TARLÓK GAZDASÁGOS KIHASZNÁLÁSA KETTŐS TERMELÉSSEL

ÍRTA:

PESTHY BÉLA

GAZDASÁGI AKADEMIAI IGÁZGATÓ

A Földművelésügyi Minisztérium megbízása alapján
csinos kivitelű és egész vászonkötésű

BEKÖTÉSI TÁBLÁK

ezen „Rádiós Gazdasági Előadások” 1928. évben megjelent
számaihoz már kaphatók könyvkereskedésünkben. Ára közvetlen
nálunk átvéve darabonként —80 fillér, postán, keresztkötéssel 1— pengő
„Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.-T., Budapest, IX., Üllői-út 25. szám.

A tarlók gazdaságos kihasználása kettős termeléssel.

írta: **Pesthy Béla** gazd. akadémiai igazgató.

Az okszerű gazdálkodás célja az, hogy a gazdaság jövedelmezőségét biztos alapokra fektessük. Minél többoldalú a termelés, annál kevesebb kockázattal jár, különösen akkor, ha a befektetett tőkét minél többször és jobban kihasználjuk. A gazdaságban elhelyezett tőkék nagyobb kamatoztatásának egyik módja a tarlóknak kettős termelés útján való kihasználása, amellyel a gazdaság jövedelmezősége fokozható.

A tarlóknak azonnali felszántása a gazdaságra általában véve is előnyöket jelent, amelynek elmulasztása nemcsak a terméshozamra, hanem a termelési költségre is lényeges befolyással van. A tarlókántás elmaradása következtében a terméshozam kevesebb lesz, a termelési költségeket pedig azok a kiadások szaporítják, amelyek a következő évben termelt növények nehezen végezhető ápolási munkálatainál nyilvánulnak meg. Mindezek pedig az utónövény termelésénél jutnak kifejezésre. A tarlókántással, vagyis a talajnak 3—6 cm.-re való megszántásával leghatásosabban irthatók a gyomok, még pedig az egyévesek közül mind, az évelők közül pedig különösen a tarack. Tehát a tarlókántást elsősorban a gyomirtás céljából kell végezni.

Teljesen gyommentes szántó föld nem létezik, mert a talaj mindig gyomosodik. A leggondosabb gyomirtás mellett is mindig kerül gyommag a szántóföldre, mert a szél idegen területről hozhat gyommagot, azonkívül az istállótrágyával is mindig kerül gyommag a szántóföldre. Azokban a gazdaságokban tehát, ahol a gyomnevelő növények teszik a főterményt, ott a gyommagvak elszaporodása is könnyű, mert a kalászhányás idejekor a gyomnövények együtt virágoznak a gabonafélékkel. Legtöbbször a gyomnövények élelmesebbek lévén, versenyt nőnek a gabonával s akárhányszor több a gyom, mint a gabona. Az a gyomnövény, amelynek érési ideje összeesik a gabona érési idejével, az rendszerint a trágyába kerül, míg a gyomnövényeknek az a nagyobb része, amely az aratás előtt megérett, egyenesen a tarlóra hullatja magját s ott gyomosít tovább.

A szántatlanul hagyott tarlón tehát a legtöbb gyommag változatlanul elhever, ha ellenben a tarlót aratás után azonnal sekélyen aláfordítjuk, akkor a talajba került gyomok csirázásnak indulnak és a fejlődő gyomok boronálással, vagy a következő szántással tönkretelhetők s ezért a tarlót már a gyomirtás céljából is fel kell szántani. Ha tudjuk még azt is, hogy a tarlószántás a gyomirtás legolcsóbb módja, akkor ezt a munkát sohasem fogjuk elmulasztani.

Nagy hiba volna azonban azt hinni, hogy a tarló mély alászántásával a gyommagvak mélyebb rétegbe kerülve elpusztulnak. A mélyszántás után következő évben a gyom kevesebb lesz ugyan, de amint a mélybe jutott réteg egy későbbi szántás alkalmával ismét a felületre kerül, újra megjelennek az elpusztultnak gondolt gyomok. Tudni kell ugyanis, hogy a gyommagvak igen szívós életűek, évekig elfeküsznek a mélyebb rétegben anélkül, hogy csiraképességüket elvesztenék. Ezt különösen akkor tapasztalták gazdáink, amikor a mély tarlószántást követő gyommentesség csak rövid ideig tartott, egyszerre csak gyomosak lettek a táblák, mert a mélyben volt magvak a felületre kerültek.

A tarlómántás a gyomirtáson kívül más haszonnal is jár. Így az alátakart tarló gyorsan korhad, a következő vetésig humusszá lesz és egyszermind kihatással van a szántott talaj alatt lévő réteg megporhanyulására. Ez azért nagy előny, mert a tarlómántást követő mélyszántás sokkal könnyebb, a munka eredménye jobb, kevesebb és apróbb a rög, mintha a szántást nem előzte volna meg a tarlómántás.

A tarlómántás továbbá az egyedüli biztos mód a tarack irtására. Mint tudjuk, a tarack egyike a legveszedelmesebb s legszívósabb élő gyomoknak, mert földalatti szára a feltalajban minden irányban szétterjed és a rajta lévő bütykök egyrészt szárat nevelnek, másrészt gyökeret vernek s így keletkeznek a tarackfészkek, amelyek évről évre nagyobbodnak.

A tarackfészkeknek alászántása, mélyenjáró boronával való megfogasolása, nemcsak hogy nem árt a taracknak, hanem inkább annak elterjedését mozdítja elő. Ezért tehát a tarack irtásának egyedüli biztos irtási módja az, ha a gabona learatása után, száraz, meleg időben meghántjuk a tarlót oly sekélyen, amint azt lehet. Ezáltal a tarack földfeletti részeit elválasztjuk a földalattiaktól, anélkül, hogy a levágott részek sok földdel takartatnának be, mert különben a levágott bütykök újból megerednek. Amint észrevesszük, hogy a tarlómántás után a tarackos tábla zöldelni kezd, azonnal hozzá kell látni az új hajtások elpusztításához. A mutatkozó hajtások száma szerint a szántást megboronáljuk, vagy újból megszántjuk és ezt annyiszor ismételjük, amíg csak tarack mutatkozik.

A tarlómántásnak eddig felsorolt előnyei a gazdaságban termelt összes növények tarlóira vonatkoznak. Vannak azonban egyes növények, melyeknek a tarlót kettős termelés útján is értékesíthetjük,

Fokozhatjuk tehát a tarló kihasználását azzal, hogy a korán lekerülő növények után megfelelő körülmények között egy másodtermést is nyerhetünk. Ezt azonban csak úgy vihetjük keresztül, ha a tarlóhántás időben való elvégzését biztosítani tudjuk. Hangsúlyoznom kell azt, hogy a tarlónak második termésre leendő felhasználását, vagyis a kettős termelést folytatni, illetőleg egy esztendőben ugyanarról a területről kétszer jó termést aratni csak akkor lehet, ha a talaj jó trágyaerőben van és ha elegendő munkaerő áll rendelkezésre a talaj kifogástalan megmunkálására.

Ezért természetes, hogy csak olyan területeken próbálkozzunk tarlóvetésekkel, amelyek megfelelő trágyaerőben vannak és olyan viszonyok között, ahol a kifogástalan talajművelésre kellő munkaerő áll rendelkezésre.

Az ígás vagy géperőnek szaporítása a kettős termelés céljából elhibázott dolog volna. Erre szükség nincs, mert a második termés talajelőkészítése és vetése idejében a gazdaság fogatos ereje rendszerint teljesen kihasználva úgy sincs.

A kettős termelésnél két rendszert követünk. Az egyik kettős termelési rendszer az, amelynél *az első termés letakarítása után vetjük a második termést*. Ennél a talaj gyors megmunkálása és víztartalmának konzerválása fontos. A másik kettős termelésnél, *amelynél mind a két termést egyszerre vetjük*, arra kell ügyelnünk, hogy az e célra használt területről a termények betakarítására s a talajnak az utóvetemény részére való előkészítésére megfelelő munkaerő álljon rendelkezésre. Így például a mák és murokrépa együttes termelése esetén a murokrépa nem takarítható be kellő időben s a gyenge ígáserejű gazdaság ezt a nehézséget nem képes leküzdeni úgy, hogy a következő növény alá az őszi szántást megadhassa. Ennek folytán az ilyen rendszerű kettős termelést az utónövény termelése sínyli meg.

A kettős termelési rendszereknek akadálya és az elterjedésüknek legnagyobb gátlója hazai klimatikus viszonyainkban rejlik. Éghajlatunk ugyanis rendszerint száraz és ha előfordulnak is csapadékdúsabb évek, az eső egyetlen elosztása akadályozza meg a kettős termeléshez fűzött reményeket és ezért idegenkednek tőle gazdáink.

A kettős termelés sikerének biztosítását veszélyeztető szárazság leküzdésére egyes kivételes helyzetben lévő gazdaságok öntözőberendezésekkel védekeznek eredménnyel, a legtöbb helyen azonban, bár az anyagi eszközök rendelkezésre is állnának, a vízhiány az oka a terv keresztülvételének.

Mind ennek ellenére sem a nagy-, sem a kisgazdaságok nem mondhatnak le a kettős termelésről, mert ezzel különösen a takarmánytermésátlagaikat emelhetik, valamint a kettős termeléshez megkívánt jobb talajműveléssel, trágyázással hozzájárulnak az összes átlagterméseik emeléséhez.

Még ha öntözőberendezések nem is állnak rendelkezésünkre, a kettős termelést akkor is beállíthatjuk vetésforgóinkba, mert a talaj

helyes művelésével annak vízkészletét megtarthatjuk, sőt megfelelő ápolási munkákkal a másodtermény fejlődését is biztosítani tudjuk.

Azt, hogy a kettős termelés céljaira milyen növényeket válasszunk ki, a talaj-, de különösen az éghajlati viszonyok szabják meg. Általában a rövidebb tenyészidejű növények azok, amelyek a kettős termelés mellett sikerrel termelhetők. Ilyenek: az őszi és tavaszi takarmánykeverékek, továbbá a repce is és általában a korán letakaruló növények, mint első termések. Másfelől másodterményként vehetők: a mohar, a csalamádé, köles, pohánka, csibehúr, fehérmustár, tarlórépa, sőt a korán letakaruló növények után a lent is használhatjuk tarlóvetésre, ha kellő időben végzett, gondos talajelőkészítéssel és jó talajerővel annak nyári fejlődését biztosítani tudjuk.

Mint említettem, a kettős termelés legnagyobb akadályja a szárazság s így ennek sikere száraznyarú esztendőkből a legtöbbször bizonytalan. A szárazság elleni védekezésnél különösen nagy jelentőségűek az ősszel vethető takarmányfélések, amennyiben azok a téli nedvességet nem használják el, ennek dacára még is biztosan teremnek, mert korán kerülnek le. Minthogy a talajt jól beárnyékolják, a téli nedvességből a másodtermény részére mindig marad felesleg. Hangsúlyoznom kell tehát, hogy hazai klimatikus viszonyaink figyelembevételével *a másodtermény termelésének sikere az első termény helyes megválasztásától függ.*

Lássuk tehát, hogy a kettős termelés szempontjából melyek azok a növények, amelyek a második termény sikeres termését biztosítják. Első termésnek, a szöszbükkönynek keverékben való vetése, egyike a legjobb terményeknek. Hasonlóan az őszi borsó és keveréke, valamint a bíborhere is. A gabonafélék közül a korán lekerülő őszi árpa, esetleg korai őszi rozs. A tavaszi takarmánykeverékek közül az általánosan termelt zabosbükköny már nem olyan jó elsőtermény, mert később kerül le és kevesebbet is terem, ezért, valamint drága termelési költsége miatt is, hacsak lehet, a vetésforgóban más értékesebb takarmányfélék termelésével helyettesítik.

Az őszi takarmánykeverék összeállítását a kettős termelés szempontjából változtatossá kell tennünk. Ugyanis fontos, hogy az őszi takarmány ne egyszerre kerüljön kasza elé, mert ez a talajelőkészítést megnehezíti, a tarló kiszáradását vonja maga után és a másodtermény fejlődéséhez szükséges téli nedvesség konzerválását akadályozza. Ha a szöszbükkönnyt vagy őszi borsót rozssal, őszi árpával, esetleg búzával, vagy ritkábban őszi zabbal vetjük, akkor először az őszi rozsos keverék, azután az árpás és végül a búzás, vagy zabos keverék kerül kaszálásra. A szöszbükkönynek ebben a változtatott keverékben való vetése a takarmány minőségére és mennyiségére is befolyással van, mert a szöszbükköny rozssal való keverékében a kaszálás idejében még nem ad ugyan teljes termést, de a takarmány értékét javítja. Az őszi

árpás keverékben már teljes termést ad és mire az kaszálható, akkor már a szőszösbükköny teljes virágzásban van. A rozs hamar elfásul, szára megkeményedik, de mire ez bekövetkezik, a takarmánykeverékek az előbb említett sorrendben már kaszálhatók.

Amint a kettős termelésre kijelölt táblán a kaszálás kezdetét veszi, a zöldtakarmányt fuvarozó fogattal a naponkint lekaszált területet tárcsásboronával meg kell porhanyítani. Ezt tartjuk a legfontosabb munkának, mert a téli nedvesség konzerválásának ez az egyetlen s egyúttal legjobb módja. A tárcsásborona vagy a porhanyító állandóan a takarmánytáblán legyen, mert a kaszálás után a talaj még olyan állapotban van, hogy azon a legtökéletesebb munka végezhető. Ellenben már néhány napi késedelem után a tárcsásboronának — különösen agyagtalajon — hasznát nem vehetjük, sőt gyakran még az eke is alig birkózik meg a talaj felszántásával. Ezek után, amint az egész tábláról lekerül a takarmány, megszántjuk a talajt; még jobb, ha csak rugós boronával járattuk meg, hogy így a talajnedvességnek legkisebbmértvű, hogy úgy mondjuk „kiszántása“-val vethessük el a másodterményt. Abban a gazdaságban, amely ezeknek a követelményeknek megfelelni nem tud, vagyis amely a talaj kedvező fizikai állapotát megtartani nem képes, a kettős termelés sikerrel nem jár. A legkorábban lekerülő őszi keverék után csalamádét vethetünk. Ezt részletekben is vethetjük, még pedig mindig akkora területen, amennyi őszi takarmány lekerül és e révén felszabadul. Az ilyen fokozatos vetéssel mindig friss zöldtakarmány áll rendelkezésünkre.

A kikelés után a csalamádét megboronáljuk annyiszor, ahányszor azt a talaj állapota megköveteli és ahányszor a növényzet megengedi. Fellazított állapotban tartva a talajt, ha a csalamádé a hosszantartó szárazságot meg is sínyli, mégis már a legkevesebb csapadéokra vagy erősebb harmatra is üdőbb és élénkebb lesz. Ezzel szemben az egyszeri szántásba és kiszárított talajba (tarlóba) vetett csalamádé a szárazságot nem bírja. Későn learatott termény után a csalamádé termelése már bizonytalan. Ebben az esetben mohart, kölest, fehér mustárt, tarlórépát vagy esetleg pohánkát vessünk.

Kisgazdáink rendszerint korán lekerülő őszi gabona után — legtöbbször őszi rozs vagy őszi árpa után — szokták a kettős termelést megkísérelni, amely természetesen csak a csapadékdús években sikerül. Minthogy az őszi gabonák után a talaj téli nedvességének már nagy része elveszett, a másodtermény sikerének biztosítása végett a gabonatarlónak azonnali fölszántása különösen fontos, sőt annak elmaradása a kettős termelést, egy kissé kedvezőtlen időjárási viszonyok mellett, teljesen bizonytalanná teszi.

Kisgazdáinknak különösen fontos volna a kettős termelés által nyújtott előnyök kihasználása. Kisgazdaságban rendszerint kevés terület jut a takarmánytermesztésre.

Ezért célszerű volna, ha a takarmány mennyiségének fokozása céljából *a legdrágább legelőnek: a tarlólegelőnek teljes mellőzésével* s a takarmánytermő terület növelése nélkül, kettős termeléssel igyekeznének kisgazdáink is a takarmánytermés mennyiségét emelni. Attól sohasem kell tartani, hogy a két takarmányterméssel kizsaroljuk a talajt, mert hiszen az állatokkal feletetett takarmány trágya alakjában visszakerül a szántóföldre.

Téves volna azt gondolni, hogy csak a lóhere és a lucerna a termelésre érdemes takarmánynövények. Akinek rosszabb minőségű a földje, annak kevesebbet termő takarmányfélékkel kell ugyan megelégednie, de azért mindenféle talajon lehet sikerrel takarmányt termesztetni. Nagyon fontos, hogy a vetőmaggal ne takarékoskodjunk, a talajnak pedig jó munkát adjunk. *A jó és elegendő vetőmag és a gondos talajelőkészítés biztosítékai a kettős termelés sikerének.*

A tarlóba vetett mohar, köles, pohánka stb. ápolási munkáira különösen fel kell hívnom gazdatársaim figyelmét. A másodterményre kikelése előtt nagy veszedelem a talaj megkérgeződése. Ezért amint a talaj megkérgeződik, igyekezni kell azt mielőbb megtörni. Ha a mag még nem csirázik, akkor e célra boronát használhatunk, de ha már a csira mutatkozik, akkor hengerrel igyekezzünk a kérget megtörni. Kikelés után, valamint minden eső után addig, amíg a növény a talajt be nem árnyékolja, fogasoljuk meg a vetést, hogy a növény részére a nyári nedvességet megtarthassuk és így fejlődését biztosíthassuk.

A korán lekerülő növények után másodterményként nemcsak a mohart, csalamádét és a már felsorolt terményeket, hanem a lent is használhatjuk. Lehet ugyanis a kellő időben előkészített takarmánytáblákon másodtermény gyanánt lent is vetni, ha idejében és gondosan végzett talajelőkészítéssel és a talajerő fenntartásával annak nyári fejlődését biztosítani tudjuk. Fleischmann-nak ez a tapasztalata azért értékes, mert így a len termesztését megfelelő viszonyok között másodterményként termelhetjük és lenmagszükségletünk fedezéséről olcsóbban gondoskodhatunk.

A kettős termelésnek az a módja, hogy mind a két terményt egyszerre vetjük, mindenestre biztosabb, mint a tarlóvetés. E tekintetben több lehetőség áll rendelkezésünkre. Ilyen például az, ha mákot és sárgarépát együttesen vetünk. Szokták vetni a mákot takarmányrépa közé is, de a répát a mák inkább zavarja fejlődésében, mint például a sárgarépát, amelynek erőteljesebb fejlődése különösen az őszi, vagyis a mák betakarulása utáni időszakra esik. Ezenkívül a szöszbükönynek lóbabbal, hasonlóképen a lencsének árpával való együttes vetése is ismeretes. Kevésbé ismerik azonban azt, hogy a borsó és a burgonya együttes termelése szintén sikeresen végezhető. Ezt inkább csak kicsinyben érdemes beállítani és pedig oly módon, hogy a korán vetett burgonya fészkeibe két-három szem borsót is vetünk és ennek termését zöldfogyasztásra értékesítjük. Így a borsó elég jó

termést ad és kellő időben kitépve, a burgonya termését nem károsítja. Lehet még a tengerit babbal váltakozó sorrendben vetni, ami különösen ott ajánlható, ahol a tengeri alá nem trágyázhattunk. Ebben az esetben a bab talajgazdagító hatása érvényesül az utóveteménynél.

Azzal fejezem be előadásomat, amivel elkezdtem, azaz : a gazdálkodás csak akkor lehet jövedelmező, ha a gazdaságban befektetett tőkét jól kamatoztatjuk, vagyis olcsón termelünk. Ebből a szempontból pedig nem kis jelentőséggel bír a szakszerűen, helyes elvek alapján beállított kettős termelési rendszer is.

